

Gravminder mellem ørerne

Anmeldelse

Af Jimmy Munk Larsen

Cand.mag., museumsvært, Museum Thy

Et plets kud i Aarhus Domkirke – omdrejningspunktet i ét af afsnittene i podcasten *Gravminder*. Foto: Jimmy Munk Larsen.

Podcastmediet har for længst erobret de levendes verden. Nu er det også trængt ind på de dødes hjemmebane – nærmere bestemt på kirkegårdene og blandt gravminderne omkring os. To podcasts med udgangspunkt i gravminder har således set dagens lys: én i Aarhus og én i København. Jeg har med fornøjelse lyttet til dem begge.

I *Gravminder* er Aarhus Stadsarkiv, Aarhus Teater, Den Gamle By, Besættelsesmuseet og Aarhus Domkirke gået sammen om at lave en podcast- og byvandringsserie, der fortæller nogle af de dødes historie i Smilets By. Vært, tilrettelægger og fortæller er Mathias Wissing fra Aarhus Teater. Podcastens ruter kan findes i appen *Opdag Aarhus*. Jeg har ikke selv brugt appen eller befundet mig i Aarhus, da jeg lyttede til podcasten, hvilket kan have forringet min oplevelse. Dog kender jeg flere af de behandlede steder,

En stolt aarhusianer i Smillets By. De døde er sjældent langt væk i Aarhus. Foto: Jimmy Munk Larsen.

herunder Rådhusparken og domkirken, men også de steder, jeg ikke kender, er beskrevet fint, så det er ikke et must at være stedkendt eller *on location* for at lytte med.

Podcasten er i seks afsnit, hvor det første er et introduktionsafsnit til selve podcasten, aarhusiansk kirkegårdshistorie og kirkegården som institution. Her nævnes mange kirkegårdes store udfordring – at folk ikke længere bruger dem, hvilket efterhånden efterlader kirkegårdene som grønne parkområder uden gravminder. Andet afsnit tager udgangspunkt i den gamle Søndre Kirkegård ved rådhuset. Rige købmænd med royale forbindelser og nogle af byens jødiske købmænd er i fokus. Tredje afsnit er mere tidsmæssigt begrænset til besættelsestiden. Jeg synes, at det er det bedste afsnit, men er i denne opfattelse naturligvis farvet af min hverdag på Bunkermuseum Hanstholm. Besættelsestidens helte og skurke levendegøres, og det lykkes elegant at forbinde den lille historie til den store – bl.a. med en kobling til Kommunistloven. Fjerde afsnit handler om nogle af de kunstnere, der har sat deres aftryk på Aarhus, mens domkirken er i fokus i femte afsnit. Sjette afsnit er en mere generel snak om vores forhold til døden før og nu. Her sættes bl.a. fokus på hospicer og den måde, vi "parkerer" døende og døden bestemte steder, så de og den ikke spolerer vores hverdag. Det er nogle gode betragtninger, og det fungerer rigtig godt med en afrunding på podcastserien.

Et enkelt kritikpunkt er, at der nogle steder er nogle lange overgange mellem fortælling og den stemningsfyldte musik, der kan bringe lytteren i tvivl om, hvorvidt podcasten er slut, eller om man har mistet internetforbindelsen. Afslutningsvis vil jeg nævne, at Aarhus Stadsarkiv i 2021 lavede podcastserien *Aarhus Stadion*. Den har jeg – som AGF-fan – naturligvis lyttet til, og den kan også anbefales, hvis man har den slags tilbøjeligheder. Nævnes skal også afsnittet *Hoad gravene fortæller* i Radio4's videnskabsprogram *Kraniebrud*. Podcasten er lavet i samarbejde med Besættelsesmuseet og omhandler krigsgrave på Vestre Kirkegård.

Et Liv Levet tager udgangspunkt i Vestre Kirkegård i København. *Lyd tæt* med Gustav D. Leth ved roret står bag, og podcasten er støttet af Områdefornyelsen Bavnehøjs aktivitetspulje. Der er i skrivende stund udkommet fem afsnit. Hovedpersonerne er Louis Pio, Ed Thigpen, Anne Marie Carl-Nielsen, Emil Chr. Hansen samt Herman Bang. Podcasten kan sagtens høres uden at kende gravstederne på forhånd, da de beskrives levende for lytteren. Afsnittet om Herman Bang glimrer endda ved at fortælle Bangs historie med udgangspunkt i et på det nærmeste ikkeeksisterende gravsted ved en blodbøg på Vestre Kirkegård. Det er gjort med respekt for den afdødes ønske om anonymitet i døden, men også med den nysgerrighed, der naturligvis har ligget bag valget om at fortælle netop Bangs historie med afsæt i hans gravsted. Kunne historien så ikke have været formidlet uden at bruge gravminderne overhovedet? Jo, sagtens. De historier, jeg selv fortæller på kirkegårdsvandring på Vorupør Gamle Kirkegård, kan også sagtens formidles til et foredrag. Men som de fleste læsere af dette tidsskrift vil vide, er der en helt særlig stemning på kirkegården: Historien og den afdøde kommer på flere måder nærmere.

Ligesom med *Gravminder* lyttede jeg heller ikke til *Et Liv Levet* on location, men gravstederne beskrives levende og med solsortesang i baggrunden, så man godt kan føle sig hensat til kirkegården, selv om man er på arbejde, går en tur eller sidder på kondicyklen. Podcasten er velproduceret og lytteværdig. Der veksles fint mellem det højtidelige og det jordnære. Der bruges mange klip fra danske film, herunder *Olsen-Banden* og *Babettes Gæstebud*. Det fungerer rigtig godt med de små, genkendelige afbræk fra det mere nøgterne. De giver hjernen en pause og gør, at jeg som lytter ikke taber tråden undervejs.

På Facebook blev der i sommer meldt ud, at der var en chance for nye afsnit i efteråret, men i skrivende stund (primo november) er der endnu ikke kommet noget. Der er dog nok at tage fat på. Vestre Kirkegård er et overflødhorn af berømte og berygtede afdøde, og det bliver ikke svært at finde nye, spændende historier at fortælle ud fra gravminderne.

På Facebook opfordres der også til at byde ind med forslag til historier, der fortjener at blive fortalt. Den opfordring vil jeg gerne følge ved at bringe et gravminde på banen, som godt nok ikke befinder sig på Vestre Kirkegård, men på den tilstødende Mosaik Vestre Begravelsesplads. Her ligger Sprintze Segel, som døde i 1941 og efterlod sig en børneflokk, der fik vidt forskellige skæbner under 2. Verdenskrig. Elias skiftede navn til Einar for at skjule sin jødiske identitet. Rosa blev myrdet i Zmievskaya-massakren ved Rostov ved Don. Becky flygtede til Sverige. Sara konverterede til kristendommen, men måtte også flygte til Sverige. Det samme gjorde Herman og Simon, der på den anden side af Sundet tilsluttede sig Den Danske Brigade, mens deres bror Abraham endte i Theresienstadt. Med afsæt i Sprintze Segels gravminde kan man altså komme omkring mange aspekter af jødeforfølgelserne. Den historie fortjener at blive belyst – også fordi Sprintze hverken er berømt eller berygtet, men tilhører det tavse flertal af gravminder, hvis historie vi ikke umiddelbart kender.

De to podcasts fra Aarhus og København skal ikke sammenlignes, da de netop er forskellige – ikke kun i forhold til de gravminder, de tager udgangspunkt i, men også i tilgangen. *Gravminder* er mere dybdegående og højtidelig, mens *Et Liv Levte* er fuld af festlige indspark. Begge dele fungerer, og det er nok meget et spørgsmål om smag, hvilken af de to tilgange man foretrækker. *Gravminder* har jeg selv hørt i Podbean, men den kan også findes i Apple Podcasts og på Spotify. Sidder man ved computeren, kan *Gravminder* også findes på Aarhus Stadsarkivs hjemmeside. *Et Liv Levte* har jeg hørt i Spotify, men den kan også findes i Apple Podcasts og i SoundCloud. Hvis man efter at have lyttet til de to podcastserier slet ikke har fået nok gravminder mellem ørerne, kan man kigge mod udlandet. Her kan nævnes *Stones, Bones & Shadows*, der indledtes i 2021, og hvor der midten af juli netop er udsendt et nyt afsnit med udgangspunkt i Evitas gravminde på Recoleta.

Sprintze Segels gravsten. Hendes søn Abraham endte efter krigen på Fiskervej i Nørre Vorupør, hvor anmelderen selv voksede op. Foto: Jimmy Munk Larsen.